

СУЧАСНІ ТРЕНДИ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ТРУДОВОЇ МІГРАЦІЇ

©2020 ЛАГОДІЄНКО В. В., ШВЕЦЬ О. В.

УДК 331.5 (477) 372
JEL: J21; F22; O15

Лагодієнко В. В., Швець О. В. Сучасні тренди державного регулювання міжнародної трудової міграції

Проблема трудової міграції робочої сили в Україні останніми роками набула актуальності, оскільки вона суттєво впливає на соціально-економічний розвиток як країн-донорів, так і країн-реципієнтів. Як складне економічне явище, трудова міграція змінює склад трудових ресурсів, створює нову ситуацію на ринках праці, загострює демографічну ситуацію в країні. Стаття присвячена аналізу проблем трудової міграції економічно активного населення в Україні та аспектам формування державної політики регулювання міграційних процесів. Метою статті є теоретичне обґрунтування, розробка науково-методичних засад і практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення системи регулювання міжнародної міграції економічно активного населення в умовах глобалізації для отримання соціально-економічних переваг від участі держави в міграційних процесах тощо. У процесі детального аналізу характеристик мігрантів визначено чіткі тенденції сучасних міграційних процесів: мігранти переважно із сільської місцевості заходу країни; трудові мігранти переважно чоловіки; серед трудових мігрантів переважають молодші люди та жителі сільської місцевості; люди з вищою освітою демонструють меншу ймовірність мігрувати, тоді як люди з професійно-технічною освітою надмірно репрезентовані серед трудових мігрантів; мігранти ризикують втратити навички тощо. Обґрунтовано механізм регулювання міграційних потоків – як сукупність заходів впливу державними органами на об'єкти міграції з метою забезпечення оптимального рівня міграції, який відповідає потребам національного/регіонального ринку праці та сприяє стабілізації макроекономічної ситуації в країні/регіоні, та визначено його основні завдання. Функціонування й ефективний розвиток механізмів регулювання трудових міграційних процесів, як особливого інструменту трансформації регіональних ринків праці, поєднує в собі соціокультурні, дослідницькі й економічні функції, обумовлює необхідність міждисциплінарного підходу до обґрунтування підвищення конкурентоспроможності останніх. Науковим підґрунтям такого підходу є методологія інституційного аналізу – комплексу понять, принципів і положень, які базуються на теоріях людського, інтелектуального та міграційного капіталу, інституційної економіки, теорії територіальних міграційних систем тощо.

Ключові слова: міграційні процеси, ринок праці, міжнародна трудова міграція, економічно активне населення, державне регулювання.

DOI: <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2020-12-231-237>

Рис.: 3. **Бібл.:** 10.

Лагодієнко Володимир Вікторович – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри маркетингу, підприємництва і торгівлі, Одеська національна академія харчових технологій (вул. Канатна, 112, Одеса, 65039, Україна)

E-mail: volodymyr@wiktoriya.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9768-5488>

Швець Олександр Вікторович – кандидат економічних наук, докторант, Міжнародний університет бізнесу і права (вул. 49-ої Херсонської Гвардійської дивізії, 37а, Херсон, 73039, Україна)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8619-7371>

UDC 331.5 (477) 372
JEL: J21; F22; O15

Laгодiienko V. V., Shvets O. V. Current Trends of the State Regulation of International Labor Migration

The problem of labor migration in Ukraine has become relevant in recent years, as it significantly affects the socio-economic development of both donor and recipient countries. As a complex economic phenomenon, labor migration changes the composition of labor resources, creates a new situation in labor markets, exacerbates the demographic situation in the country. The article is concerned with the analysis of problems of labor migration of economically active population in Ukraine and aspects of formation of the State policy of regulation of migration processes. The purpose of the article is theoretical substantiation, development of scientific and methodological bases and practical recommendations aimed at improving the system of regulation of international migration of economically active population in the context of globalization in order to obtain socio-economic benefits from the State participation in migration processes, etc. In the process of detailed analysis of the characteristics of migrants, clear trends in modern migration processes have been identified: migrants mainly are from rural areas of the west of the country; migrant workers are mostly men; younger people and rural residents predominate among migrant workers; people with higher education are less likely to migrate, while people with vocational education are overrepresented among migrant workers; migrants risk losing skills, etc. The mechanism of regulation of migration flows is substantiated – as a set of measures of influence of the State bodies on migration objects in order to ensure the optimal level of migration that meets the needs of the national / regional labor market and helps stabilize the macroeconomic situation in the country / region; tasks of the mechanism are defined. Functioning and effective development of mechanisms for regulating labor migration processes, as a special tool for the transformation of regional labor markets – combines socio-cultural, research and economic functions, necessitates an interdisciplinary approach to substantiate the increase of the competitiveness of the latter. The scientific basis of this approach is the methodology of institutional analysis – a set of concepts, principles and provisions based on the theories of human, intellectual and migratory capital, institutional economics, the theory of territorial migration systems and more.

Keywords: migration processes, labor market, international labor migration, economically active population, state regulation.

Fig.: 3. **Bibl.:** 10.

Laгодiienko Volodymyr V. – D. Sc. (Economics), Professor, Head of the Department of Marketing, Entrepreneurship and Trade, Odesa National Academy of Food Technology (112 Kanatna Str., Odesa, 65039, Ukraine)

E-mail: volodymyr@wiktoriya.com

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9768-5488>

Shvets Oleksandr V. – PhD (Economics), Candidate on Doctor Degree, International University of Business and Law (37a 49th Khersonskoi Hvardiiskoi divyizii Str., Kherson, 73039, Ukraine)

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8619-7371>

Розвиток глобалізаційних процесів у світовій економіці дозволяє узгоджувати попит і пропозицію на персонал незалежно від країни походження працівника та приводить до виникнення міжнародної трудової міграції. Досвід високорозвинених країн показує, що ефективно залучення та використання кваліфікованих трудових ресурсів є одним із ключових факторів економічного зростання країни [1]. Сучасні динамічні умови глобального економічного середовища вимагають від країн і регіонів побудови та реалізації дієвої геоekonomічної стратегії, невід'ємною частиною якої стає управління людськими ресурсами та їх міграцією.

Активізації міжнародної міграції сприяє усунення інституційних бар'єрів міжнародної мобільності людських ресурсів, проте численні кризові явища (нелегальна міграція, торгівля людьми, тінізація доходів мігрантів, гуманітарні проблеми, соціальна та безпекова напруга) свідчать про недоліки інституційного середовища формування та реалізації міграційної політики країн, а поглиблення економічної інтеграції в менш розвинених регіонах світу вимагає побудови регіональної міграційної політики як елементу геоekonomічних стратегій регіональних інтеграційних об'єднань тощо [2]. До того ж, багатфакторний вплив міграції на соціально-економічне становище країни вимагає постійного вдосконалення системи регулювання міжнародної трудової міграції задля отримання соціально-економічних переваг від участі держави в міграційних процесах тощо.

Проблемам міжнародного регулювання трудових міграційних процесів і формуванню міграційної політики України присвятили свої праці такі українські дослідники, як: Вечканова Г. С., Вітковська Г. С., Вяткіна А. Р., Денисенко М. Б., Зайончковсько Ж. А., Заславська Т. І., Єлізарова В. В., Іонцева В. А., Кваша А. Я., Костакова В. Г., Красінець Е. С., Мойсеєнко В. М., Панаріна С. А., Переведенцева В. І., Плетньова Е. П., Рибаківська О. О., Староверова О. В., Судоплатова П., Тишкова В. А., Хорева Б. С.

Серед учених країн СНД, які займаються науковими дослідженнями з міграційної проблематики, слід виділити роботи: Арутюняна Л. А., Ата-Мірзоєва А., Кумскова Г. В., Кумскової Н. Х., Максакової Л. П., Прибиткова І. М., Хомри А. У., Чернової Є. П. тощо.

Метою цієї статті є теоретичне обґрунтування, розробка науково-методичних засад і практичних рекомендацій, спрямованих на вдосконалення системи регулювання міжнародної міграції економічно активного населення в умовах глобалізації задля отримання соціально-економічних переваг від участі держави в міграційних процесах.

Для досягнення визначеної мети було поставлено завдання – проаналізувати процеси міжнародної трудової міграції, виявити наслідки для України та обґрунтувати механізм державного регулювання.

Сучасний етап розвитку міграційних відносин у світі в цілому та в Україні зокрема характеризується необхідністю цілісного розуміння підвищеної динамічності та непередбачуваності міжнародної міграції економічно активного населення, що потребує широкого погляду на регулювання ринкових процесів, пов'язаних з цим явищем.

На сьогодні немає чітких даних щодо кількості українських трудових мігрантів. Наявна офіційна статистика не дозволяє повною мірою уявити масштаби трудової міграції. Якщо розглянути динаміку руху українських мігрантів, то офіційні дані фіксують збільшення кількості мігрантів (рис. 1).

Стрімке зростання міграційного потоку у 2014 р. за кордон, як зображено на рис. 1, є свідченням залежності соціально-економічної ситуації та кількості вибухів. Це пов'язано з початком воєнних дій на сході країни та анексією Криму. Важливим фактором, який вплинув на поштовх міграційного руху, є також спрощення системи контролю перетинання митного кордону та підписання договору про асоційовані члени ЄС, який визначає мобільність робочої сили.

Більш детальний аналіз характеристик мігрантів виявляє деякі чіткі тенденції:

1. Мігранти переважно із сільської місцевості заходу України: 69% трудових мігрантів у міграційному модулі 2017 р. обстеження робочої сили були із заходу України, хоча в цьому регіоні проживає лише 27% населення країни. Набагато більша тенденція до міграції в цьому регіоні не є новим явищем. Захід залишається відносно бідним регіоном, виробляючи лише 16% ВВП України (рис. 2).
2. Трудові мігранти переважно чоловіки: вони становили 70% трудових мігрантів у 2017 р. У країнах працевлаштування єдиним великим винятком із цієї тенденції є Італія, де 71% трудових мігрантів становлять жінки, які, ймовірно, переважно надають послуги з догляду в італійських сім'ях, тоді як фізична праця в сільському господарстві, будівництві та промисловості переважає в Росії та Польщі.
3. Серед трудових мігрантів переважають молодші люди та жителі сільської місцевості: 41% трудових мігрантів молодші за 35 років порівняно з 34% у загальній чисельності населення. Це ще більше виражено в Польщі, де 47% українських трудових мігрантів молодші за 35 років. Крім того, українські мігранти майже однаковою мірою є вихідцями з міських і сільських районів. Оскільки менше третини українців проживає в сільській місцевості, міграція поширена там вдвічі більше, ніж у містах.

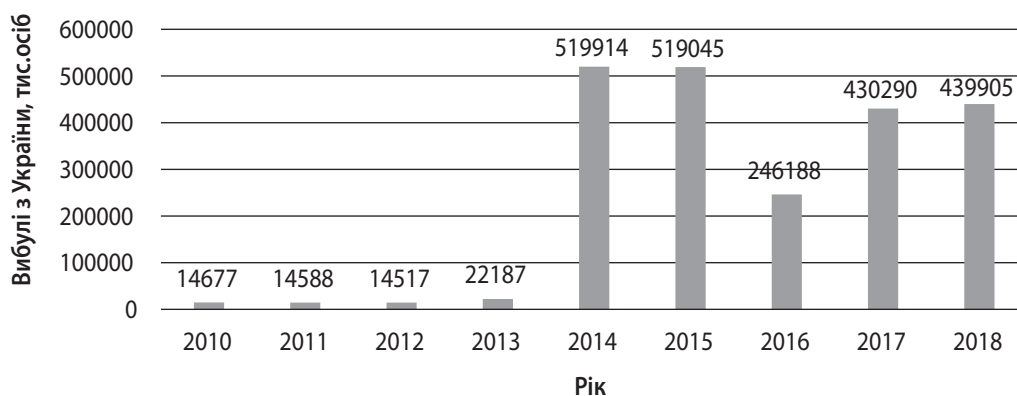

Рис. 1. Абсолютні дані кількості вибухів з України за кордон протягом 2010–2018 рр., тис. осіб

Джерело: складено за даними [3].

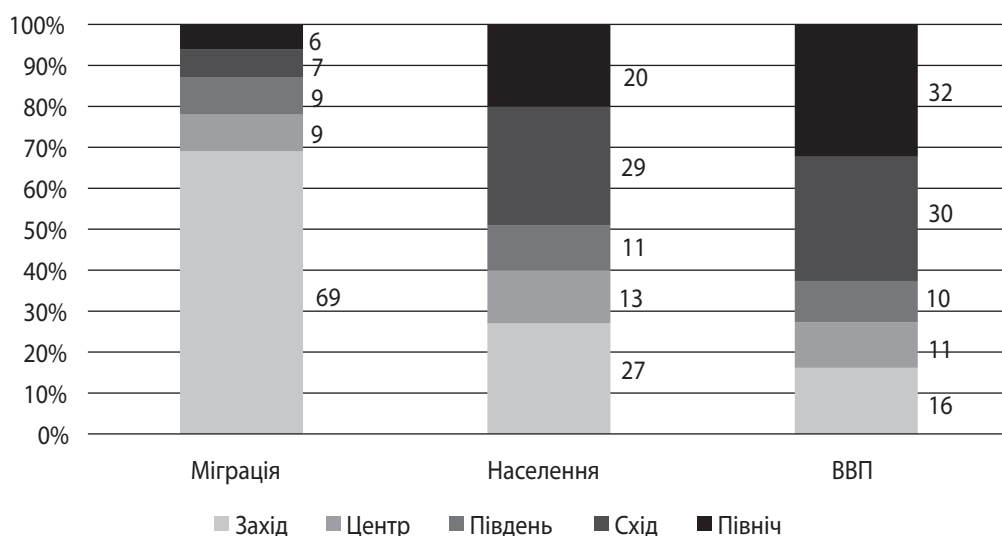

Рис. 2. Мігранти, населення та валовий регіональний продукт (GRP) за економічними регіонами, %

Джерело: складено за даними [4].

- Люди з вищою освітою демонструють меншу ймовірність мігрувати, тоді як люди з професійно-технічною освітою надмірно репрезентовані серед трудових мігрантів: частка мігрантів з вищою освітою (33%) є нижчою, ніж серед населення працездатного віку (45%). І, навпаки, люди з професійною підготовкою становлять 34% мігрантів (46% у Польщі), що складає лише 24% населення працездатного віку. Це може пояснити деякі заяви фірм у трудомісткій легкій промисловості, які нещодавно повідомили про зростання дефіциту робочої сили.
- Мігранти ризикують втратити навички. Більше половини мігрантів у таких країнах ЄС, як Польща чи Італія, зайняті працею, яка вимагає елементарної підготовки, що набагато перевищує цей показник у Росії чи вдома. Однак 67% трудових мігрантів мають професійну або вищу освіту. 46% мігрантів у Польщі, 56% в Італії та лише 21% у Росії заявили під час

обстеження робочої сили у 2017 р. про те, що вони мають зависоку кваліфікацію для роботи, яку виконують. Вочевидь, різниця в заробітній платі із Західною Європою є достатньо великою, щоб зробити трудову міграцію вартою уваги, навіть якщо запропоновані робочі місця потребують значно нижчої кваліфікації [4].

Трудова міграція, вочевидь, має позитивний вплив на Україну: грошові перекази зросли в грошовому виразі із 7 млрд дол. США у 2015 р. до 10 млрд дол. США у 2018 р., або близько 8% ВВП. За таких масштабів грошові перекази є вагомим внеском у доходи домогосподарств (а отже, і внутрішнього попиту), зменшуючи дефіцит поточного рахунку (рис. 3).

Трудова міграція з України уповільнилася у 2019 р., але не ясно, чи це є загальним уповільненням міграції (можливо, через зменшення різниці в заробітній платі), чи відображає перехідні явища протягом виборчого року [4].

В умовах трансформації економіки України актуальною є низка теоретичних і практичних аспектів

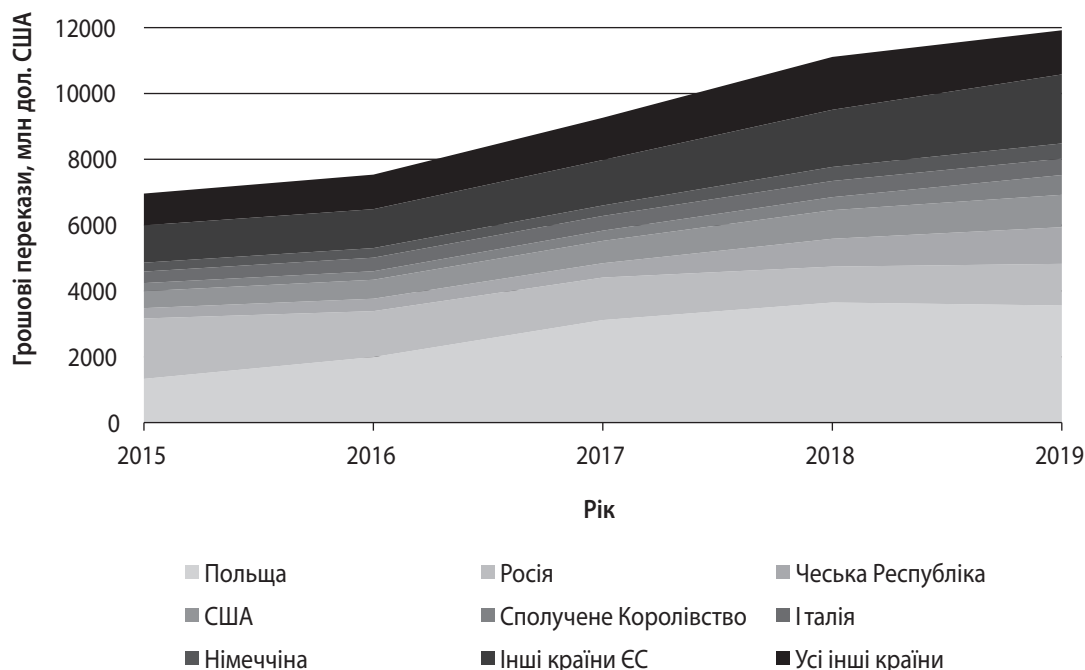

Рис. 3. Динаміка персональних грошових переказів в Україну протягом 2015–2018 рр., млн. дол. США

Джерело: складено за даними [4].

щодо ефективного використання й удосконалення механізму регулювання трудової міграції.

З огляду на це, під механізмом регулювання міграційних потоків слід розуміти сукупність заходів впливу державними органами на об'єкти міграції з метою забезпечення її оптимального рівня, який відповідає потребам національного/регіонального ринку праці та сприяє стабілізації макроекономічної ситуації в країні/регіоні тощо. Таке розуміння механізму регулювання міграційних потоків виражає внутрішню сутність міграційної політики, а також характеризує зовнішню організацію міграційних процесів, оскільки механізм розглядається як сукупність методів, форм, способів, інструментів, важелів, прийомів впливу на ситуацію на національному та міжнародному ринках праці [5, с. 21].

Варто зауважити, що на механізм регулювання міграційних трудових потоків впливають як зовнішні (рівень розвитку світової економіки, стан світового ринку праці, рівень економічного розвитку інших країн та ін.), так і внутрішні чинники (рівень економічного розвитку країни, рівень інтегрованості в міжнародну економіку, економічну та грошово-кредитну політику, демографічну ситуацію, рівень доходів населення, умови ведення підприємницької діяльності, інституційні норми та правила в суспільстві тощо), котрі визначають умови проведення міграційної політики, що надалі визначатиме структуру функціонування механізму [6].

Базисною метою є формування стратегії вдосконалення регулювання міграцій економічно ак-

тивного населення через обґрунтування конкретних завдань, напрямків, принципів, які, своєю чергою, обумовляють і визначають міграційну політику та важелі її впливу. При цьому ключовими завданнями такого механізму мають стати:

- ✦ забезпечення ефективної реалізації міграційної політики;
- ✦ впровадження принципів національного законодавства та міжнародного права;
- ✦ забезпечення відповідності міграційних потоків соціально-економічній ситуації в країні тощо.

Під *принципами* доцільно розуміти основні правила здійснення аналізу, контролю та впливу на міграційні потоки. До принципів віднесемо:

- ✦ *системність* – охоплення всіх компонентів і етапів міграційного процесу;
- ✦ *своєчасність* – реакція на зміни на світовому та національному ринках праці, що відбувається в потрібний термін;
- ✦ *раціональність* – кожне рішення повинне бути узгодженим на рівні всіх елементів і засобів реалізації.

Останніми роками Україна зіткнулася з непередбаченими політичними й економічними проблемами, що безпосередньо вплинули на міграційну ситуацію [7]. Тому існує певна необхідність у проведенні відповідної систематизації нормативних документів та утворенні єдиних, максимально кодифікованих нормативних документів, перш за все, тих, що стосуються утворення, визначення повноважень і порядку роботи державної міграційної служби та інших органів

державної влади та місцевого самоврядування. На необхідність систематизації та впорядкування також вказує наявність різних органів державної влади, які потребують координації своєї спільної діяльності (органи державної міграційної служби, органи служби зайнятості, органи місцевого самоврядування, державні адміністрації, органи внутрішніх справ та ін.).

Чимале значення для регулювання міграційних процесів має розширення повноважень регіонів (органів місцевого самоврядування обласного рівня) у сфері міграції, а саме: надання відповідних повноважень органам місцевого самоврядування та регіональним органам державної влади (обладам та їх виконавчим комітетам). Це надасть їм повноважень не тільки в самостійному вивченні проблемних питань міграції регіону, але й у визначенні відповідних програм з регулювання міграційних процесів у регіонах. А головне – це надання можливості під визначені програми щодо врегулювання міграційних процесів, зайнятості населення тощо утворювати відповідні фонди (фінансового та майнового характеру) із самостійним визначенням їх кількості та обсягу (на підставі місцевого бюджету) та вжиття паралельних заходів щодо боротьби з незаконною міграцією (у тому числі депортації).

На основі критичного аналізу Конституції України, законів України та інших нормативно-правових документів, що регламентують дану сферу, визначено такі їхні *класифікаційні порядки*, що регулюють:

- ✦ порядок імміграції;
- ✦ повноваження Державної міграційної служби України та інших органів державної влади та місцевого самоврядування;
- ✦ питання, пов'язані з громадянством;
- ✦ питання перебування в Україні іноземців, осіб без громадянства, біженців;
- ✦ зайнятість населення та роботу органів державної влади у сфері зайнятості населення;
- ✦ порядок притягнення до відповідальності за порушення законодавства про міграцію;
- ✦ міжнародні нормативні документи у сфері міграції тощо.

Така класифікація надасть можливість системного використання нормативно-правової бази у сфері міграції та полегшить її аналіз і вдосконалення. Звернемо увагу, що основоположним документом для всіх пунктів класифікації є Конституція України.

З огляду на зазначене нагальності набуває потреба вдосконалення міграційної політики з урахуванням особливостей економічних процесів. У зв'язку з тим, що Україна інтегрована у світову економіку та бере активну участь у соціально-економічних і політичних процесах на міжнародному рівні, доцільним, на нашу думку, є поліпшення регулювання міжнародної трудової міграції економічно активного населення за такими напрямками.

1. Ретельне вивчення явища міжнародної трудової міграції з усіх боків, а саме: отримання повної та достовірної статистичної й аналітичної інформації про динаміку руху мігрантів у різні періоди часу. У зв'язку з цим доцільно утворити єдину базу даних про міграцію осіб, забезпечити більш глибоке здійснення науково-дослідницької роботи в галузі міграції та імplementацію її висновків у політику держави.
2. Удосконалення нормативно-правової бази України: ратифікувати Міжнародну конвенцію «Про захист прав усіх трудящих-мігрантів і членів їх сімей», Конвенцію Міжнародної організації праці «Конвенція про працівників-мігрантів» і Конвенцію Міжнародної організації праці «Конвенція про зловживання в галузі міграції і про забезпечення працівникам-мігрантам рівних можливостей і рівного ставлення». Для цього, перш за все, необхідно створити умови для реалізації вимог Конвенцій на національному рівні [8–10].
3. Існує проблема з інформованістю суспільства про міграційні процеси України в повному обсязі. Україна має дисбаланс на ринку праці між попитом і пропозицією робочої сили. Також мають місце правопорушення трудового законодавства з боку як роботодавців, так і працівників. Усебічне інформування громадськості про стан ринку праці, зміни в законодавстві та санкції щодо порушників могли б знизити дисбаланс і кількість правопорушень.
4. Удосконалення процедури розробки та реалізації міграційної політики держави, що складається з 4 етапів:

I. Проведення ефективної економічної оцінки сучасної ситуації із зовнішньою міграцією у країні. Для цього необхідно провести такі дії: 1) збір і аналіз статистичних даних за певний період часу за такими позиціями: аналіз обсягів імміграційних потоків, статевого складу, віку, рівня кваліфікації іммігрантів; аналіз обсягів еміграційних потоків, статевого складу, віку, рівня кваліфікації емігрантів; аналіз ситуації на національному ринку праці та виявлення причин еміграції; 2) аналіз впливу зовнішньої міграції на національний ринок праці; 3) аналіз впливу грошових переказів мігрантів на економіку країни; 4) аналіз ефективності роботи державних органів з регулювання міграції; 5) аналіз світових тенденцій міграційних процесів.

II. Розробка або коригування існуючої міграційної політики держави, яка повинна мати рекомендації щодо: законодавчого регулювання; розробки ефективних заходів регулювання національного ринку праці; вдосконалення фінансових інструментів грошових переказів мігрантів; удосконалення адміністративних інструментів контролю за міграцією. Необхідно також дати відповіді на запитання: які ключо-

ві чинники успіху в реалізації політики? Чи узгоджується запропонована політика з реаліями світового ринку праці та місцем країни у світових міграційних процесах? Таким чином, наступний крок у процесі розробки міграційної політики полягає в тому, щоб контролювати й аналізувати можливості та загрози, що створюються чинниками світового ринку праці.

III. Реалізація міграційної політики. Щоб розуміти потенційні можливості та загрози в довгостроковому плані, фахівці з міграції повинні насамперед контролювати й аналізувати основні тенденції у світовій економіці. Вони включають демографічні, економічні, політико-правові та соціально-культурні зміни. Ситуація у світовій економіці не є статичною, а може сильно змінюватися з часом. Тому необхідно досліджувати динаміку світового ринку праці, приділяючи особливу увагу тому, як, імовірно, мінятимуться тенденції міграції робочої сили. Приймати рішення, яку міграційну політику впроваджувати з тим, щоб держава отримувала вигоди та водночас підтримувала і контролювала права мігрантів – як тих, що перебувають на території країни, так і громадян, що знаходяться за кордоном. Ключовий чинник успіху політики – це здатність держави ефективно її реалізувати. А це залежить від того, чи узгоджується стратегія з ресурсами, органами державного управління, системами координації та контролю. Дослідники повинні розробити стратегію, яка відповідає б існуючим ресурсам, знанням і процедурам або намагатися створити нові структури та системи, які відповідали б вибраній політики. Наприклад, спроба розробити та реалізувати міграційну стратегію держави без урахування міжнародних норм і стандартів не буде успішною.

IV. Контроль міграційної політики. Завдання завершального етапу процесу полягає в оцінці ефективності реалізації політики та коректуванні цієї програми в разі, якщо результати не відповідають поставленій меті. Цей процес оцінки та контролю забезпечує зворотний зв'язок і служить основою для аналізу ринкових можливостей у наступному плановому періоді.

Неефективною міграційну політику можна вважати за таких умов: якщо вона не виконує поставлені цілі або цілі політики не відповідають сучасним реаліям світового і національного ринків праці. Усвідомивши вплив негативних і позитивних (що пов'язані, перш за все, з грошовими переказами мігрантів) явищ зовнішньої міграції, в Україні мають бути створені умови для того, щоб кваліфіковані працівники, які потрібні на ринку праці, залишалися в країні. Для цього необхідно створити умови на макроекономічному рівні, такі як:

- ✦ контроль і регулювання інфляції; зниження вартості кредитів для фізичних і юридичних осіб;
- ✦ створення сприятливих умов для відкриття власного бізнесу;

- ✦ підвищення середньої заробітної плати;
- ✦ зниження або ліквідація заборгованості із виплати заробітної плати;
- ✦ зниження рівня безробіття;
- ✦ збільшення кількості осіб працездатного віку, які працевлаштовуються державною службою зайнятості.

Для мігрантів, які їдуть працювати за кордон, держава повинна оптимізувати отримання вигод, а саме: поліпшити фінансову інфраструктуру, через яку здійснюються перекази; сприяти залученню частки грошових переказів в інвестиції; регулювати вартість строкових депозитів з метою сприяння накопиченню заощаджень.

ВИСНОВКИ

В Україні механізми регулювання трудових міграцій обтяжені пам'яттю та минулим досвідом, негативами структурних змін демографічної ситуації, воєнними діями на території країни, жорсткою боротьбою транснаціональних компаній за українську робочу силу. Нові євроінтеграційні, соціо- та національно безпекові імперативи української міграції економічно активного населення (робочої сили), а також загальносвітова міграційна криза мобілізують пошукові сили на шляху запуску нових способів і методів її регулювання на всіх рівнях територіальної організації влади, бізнесу, громадянського суспільства. Дослідження проблем функціонування та розвитку механізму регулювання міграції населення в умовах трансформації регіональних ринків праці актуалізує потребу розробки нових методологічних підходів і дослідницьких соціально-економічних програм, здатних урахувувати виклики глобального, національного та локального масштабів з позиції сталого розвитку.

Функціонування й ефективний розвиток механізмів регулювання трудових міграційних процесів, як особливого інструменту трансформації регіональних ринків праці, поєднує в собі соціокультурні, дослідницькі й економічні функції, обумовлює необхідність міждисциплінарного підходу в обґрунтуванні підвищення конкурентоспроможності останніх. Науковим підґрунтям такого підходу є методологія інституційного аналізу – комплексу понять, принципів і положень, які базуються на теоріях людського, інтелектуального та міграційного капіталу, інституційної економіки, теорії територіальних міграційних систем тощо. ■

ЛІТЕРАТУРА

1. Матросова Л. М. Особливості й стан трудової міграції в Україні та Донбасі. *Економічний вісник Донбасу*. 2008. № 4. С. 15–22. URL: <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/17913/03-Matrosova.pdf?sequence=1>
2. Skupskyi R. M., Melnychuk L. S., Shcherbata M. Y. Methodological aspects of labor potential use and regional

- demographic problems. *Науковий вісник Полісся*. 2017. № 1. Ч. 2. С. 103–109.
3. Кифяк В. І., Васильчук М. І., Шкрібляк Д. Ю. Проблема трудової міграції в Україні та шляхи вирішення. *Причорноморські економічні студії*. 2019. Вип. 37. С. 169–173. URL: http://bses.in.ua/journals/2019/37_2019/33.pdf
 4. Заха Д., Люкке М. «Останній вимкне світло»: Якими є реальні масштаби трудової міграції з України до ЄС // Економічна правда. 11.02.2020. URL: <https://www.epravda.com.ua/publications/2020/02/11/656895/>
 5. Курунова Ю. О. Міжнародна трудова міграція та міграційна політика // Актуальні проблеми розвитку соціокультурної сфери : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції. Львів : Сполом, 2014. С. 19–26.
 6. Лагодієнко В. В., Андрусів У. Я. Регіональна економічна політика в умовах диспропорційності: шляхи мінімізації. *Український журнал прикладної економіки*. 2018. Т. 3. № 2. С. 81–89. URL: <http://ujae.wunu.edu.ua/index.php/ujae/article/view/261/256>
 7. World Report 2015. Annual review of human rights around the globe. URL: <https://www.hrw.org/world-report/2015>
 8. Конвенція про працівників-мігрантів (переглянута 1949 р.) № 97 (редакція від 24.06.1975 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_159#Text
 9. Конвенція про зловживання в галузі міграції і про забезпечення працівникам-мігрантам рівних можливостей і рівного ставлення № 143 (підписана 24.06.1975 р.). URL: zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_163#Text
 10. International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families. Article 2. The Global Campaign for Ratification of The Rights of Migrants (Adopted by General Assembly resolution 45/158 of 18 December 1990). URL: <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cmw.aspx>

REFERENCES

"International Convention on the Protection of the Rights of All Migrant Workers and Members of Their Families. Article 2. The Global Campaign for Ratification of The

- Rights of Migrants (Adopted by General Assembly resolution 45/158 of 18 December 1990)". <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/cmw.aspx>
- Kurunova, Yu. O. "Mizhnarodna trudova mihratsiia ta mihratsiina polityka" [International Labor Migration and Migration Policy]. *Aktualni problemy rozvytku sotsiokulturnoi sfery*. Lviv: Spolom, 2014. 19-26.
- Kyfiak, V. I., Vasylichuk, M. I., and Shkribliak, D. Yu. "Problema trudovoi mihratsii v Ukraini ta shliakhy vyrishennia" [The Problem of Labor Migration in Ukraine and Ways to Solve It]. *Prychornomorski ekonomichni studii*, is. 37 (2019): 169-173. http://bses.in.ua/journals/2019/37_2019/33.pdf
- [Legal Act of Ukraine] (1975). https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_159#Text
- [Legal Act of Ukraine] (1975). zakon.rada.gov.ua/laws/show/993_163#Text
- Lahodiienko, V. V., and Andrusiv, U. Ya. "Rehionalna ekonomichna polityka v umovakh dysproportsiinosti: shliakhy minimizatsii" [Regional Economic Policy in Disproportant: Ways of Minimization]. *Ukrainskyi zhurnal prykladnoi ekonomiky*, vol. 3, no. 2 (2018): 81-89. <http://ujae.wunu.edu.ua/index.php/ujae/article/view/261/256>
- Matrosova, L. M. "Osoblyvosti i stan trudovoi mihratsii v Ukraini ta Donbasi" [Features and State of Labor Migration in Ukraine and Donbass]. *Ekonomichniy visnyk Donbasu*, no. 4 (2008): 15-22. <http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/17913/03-Matrosova.pdf?sequence=1>
- Skupskyi, R. M., Melnychuk, L. S., and Shcherbata, M. Y. "Methodological aspects of labor potential use and regional demographic problems". *Naukovyi visnyk Polissia*, vol. 2, no. 1 (2017): 103-109.
- "World Report 2015. Annual review of human rights around the globe". <https://www.hrw.org/world-report/2015>
- Zakha, D., and Liukke, M. "«Ostannii vymkne svitlo»: Yakymy yie realni masshtaby trudovoi mihratsii z Ukrainy do YeS" ["The Latter Will Turn off the Light": What is the Real Scale of Labor Migration from Ukraine to the EU.]. *Ekonomichna pravda*. February 11, 2020. <https://www.epravda.com.ua/publications/2020/02/11/656895/>